

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Здійснено аналіз фінансової стійкості приватного підприємства. Для стабільної роботи підприємства потрібно збільшувати їхню капітальну віддачу, в основному за рахунок зростання обсягу випуску конкурентоспроможної продукції в натуральному вираженні, що призведе до збільшення прибутку на гривню реалізованої продукції. Це дозволить збільшити власний оборотний капітал і використовувати його для створення мобільних запасів і витрат.

Ключові слова: економічний аналіз, фінансова стійкість, оцінювання фінансової стійкості.

Abstract

An analysis of the financial stability of a private enterprise was carried out. For the stable operation of the enterprise, it is necessary to increase their return on capital, mainly due to the increase in the volume of production of competitive products in natural terms, which will lead to an increase in profit per hryvnia of sold products. This will allow you to increase your own working capital and use it to create mobile stocks and expenses.

Keywords: economic analysis, financial stability, assessment of financial stability.

Вступ

Трансформація бувшої планової економіки у відкриту ринкову економіку потребує реструктуризації всіх підприємств у самостійні господарюючі суб'єкти, що функціонують та ефективно розвиваються в мінливих ринкових умовах, які характеризуються як значними ризиками, так і можливостями отримувати значні прибутки. У зв'язку зі складною економічною ситуацією в нашій країні впродовж ринкових перетворень, значна кількість підприємств мають незадовільну структуру капіталу та нестачу обігових коштів. Поліпшення фінансового стану таких підприємств, з метою відновлення їхньої платоспроможності та рентабельності в довгостроковій перспективі, можливе тільки у випадку використання його топ-менеджментом фінансово-аналітичної інформації, яка буде отримана на основі результатів оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Тому, оцінювання фінансової стійкості повинно обов'язково застосовуватися під час фінансового менеджменту українських підприємств. Зрозуміло, що фінансово незалежне, стабільне та платоспроможне підприємство завжди має переваги над конкурентами. Чим вище рівень фінансової стійкості підприємства, тим вище його конкурентоздатність, і менший ризик банкрутства. Отже, оцінювання фінансової стійкості є важливим елементом фінансового аналізу для моніторингу господарської діяльності підприємства, з метою оцінювання ризику порушення зобов'язань за його розрахунками.

Основна частина

Виробничі, фінансові та кадрові ресурси є основними складовими потенціалу підприємства і потребують ефективного управління. У якості важливого елемента системи управління застосовується економічний аналіз. Адже, завдяки економічному аналізу можна отримати достовірну інформацію про стан діяльності підприємств у потрібній кількості, що дозволяє визначити напрями підвищення ефективності цієї діяльності, контролювати резерви виробництва, приймати обґрунтовані управлінські рішення та прогнозувати перспективи майбутнього розвитку підприємства [1]. Якщо на початкових етапах свого розвитку економічний аналіз лише доповнював облік і статистику, то наразі – це окрема галузь знань стосовно всіх господарських процесів підприємства, їхніх взаємозалежності, взаємозумовленості та взаємозв'язків [2, с. 233].

Теоретичній і методологічній базі економічного аналізу присвятили свої дослідження багато вчених, зокрема М. Д. Білик, М. А. Боллої, А. В. Бормотіна, В. З. Бурчевський, Ф. Ф. Бутинець, Н. А. Волкова, М. І. Горбаток, В. А. Дерій, І. П. Житна, Житний П. Є., А. Г. Загородній, Я. О. Ізмайлов, Г. І. Кіндрацька, Ю. В. Ковтуненко, І. Д. Лазаришин, Б. М. Литвин, Є. В. Мних, Г. Л. Норд, О. С. Петрицька, М. В. Стельмах, І. В. Тацій, Р. Л. Телеганенко, Л. І. Федоришина, О. К. Фокін,

М. Г. Чумаченко, М. М. Шестерняк, С. І. Шкарабан та інші. Поява нових видів, прийомів і способів економічного аналізу сприяють позитивним змінам, які відбуваються у вітчизняній економіці.

Одним із сновних завдань економічного аналізу є визначення рівня фінансової стійкості підприємства. Автор Л. Малюга вважає фінансову стійкість станом фінансових ресурсів, ефективністю їхнього розміщення та використання на підприємстві, що гарантує збільшення виробництва продукції або інших сфер діяльності за рахунок підвищення прибутку, збільшенні активів при збереженні кредито- та платоспроможності [3]. Отже, фінансова стійкість передбачає здатність підприємства забезпечувати оптимальний режим його діяльності з дотриманням запланованих фінансово-економічних показників.

Дослідниці О. А. Сметанюк і С. О. Кругляк виділяють такі ознаки взаємозв'язку фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства [4, с. 193]:

- фінансова незалежність і платоспроможність, достатній рівень ліквідності активів визначають фінансовий стан підприємства та, відповідно, мають визначальний вплив на його фінансову стійкість;
- прибутковість діяльності. Забезпечення прибутковості діяльності є основним фінансовим інтересом підприємства та вирішальною передумовою забезпечення його фінансової стійкості;
- наявність потрібних резервів і сформована на їх основі стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз – взаємопов'язані чинники, що характеризують фінансову стійкість підприємства;
- попередження банкрутства характеризує фінансову стійкість суб'єкта господарювання;
- максимально ефективне використання корпоративних ресурсів дозволяє досягати підвищення прибутковості та ринкової вартості суб'єкта господарювання, що безпосередньо впливає на рівень його фінансової стійкості;
- здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів відображає створення передумов для постійного розвитку фінансової системи та забезпечення її фінансової стійкості.

Отже, економічна стабільність суб'єкта господарювання характеризується наявністю необхідної для стійкої господарської діяльності в ринкових умовах кількості грошових ресурсів, щоб їх використання забезпечувало його розвиток, який ґрунтується на збільшенні прибутку та покращення платоспроможності. Наразі постійно зростає потреба в оперативному та якісному аналізі фінансового стану підприємств, оцінюванні економічної стабільності, платоспроможності та ліквідності, а також розробки методів зміцнення та підвищення їхньої фінансової стійкості.

Інформація про фінансову стійкість підприємств є відкритою, адже, базою для її оцінювання є загальнодоступний аналіз фінансового стану підприємства (бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати) [5]. Аналіз господарської діяльності підприємств передбачає застосування таких джерел інформації: бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати підприємства за звітний період і попередній рік; звіт про майновий і фінансовий стан; звіт про витрати на виробництво продукції, виконання робіт та надання послуг; звіт з використання трудових ресурсів; звіт про наявність та рух основних засобів, амортизації; бізнес-план; матеріали маркетингових досліджень; результати проведених ревізій та інша інформація [6]. Відповідно, підприємство можна вважати фінансово стійким за умови здатності забезпечувати всі витрати і резерви за власний рахунок, вчасно гасити власні зобов'язання та кредиторську заборгованість [7].

Було здійснено аналіз виробничої діяльності ПП «Виробниче об'єднання «Елна-Сервіс». Предметом діяльності підприємства є виробництво електропобутової техніки та комплектуючих до електротоварів; здійснення торгівлі, комерційної діяльності, маркетингу, посередницької, зовнішньоекономічної та іншої діяльності в межах, передбачених чинним законодавством.

Проведемо факторний аналіз рентабельності виробництва за допомогою методичного прийому ланцюгової підстановки на підставі базисної моделі:

$$R_v = \frac{\Pi}{OЗ+OФ} 100,$$

де R_v – рентабельність виробництва (виробничих фондів);

Π – загальний прибуток;

$OЗ$ – середня величина основних засобів;

$OФ$ – середня величина оборотних фондів.

Показники для здійснення факторного аналізу рентабельності виробництва за допомогою ланцюгової підстановки наведено в таблиці 2 за показниками таблиці 1.

Для створення першої базисної моделі застосовуємо показники 2020 року.

Рентабельність виробництва у попередньому періоді (2020 рік) становить:

$$R_{B0} = \frac{\Pi}{OЗ_0 + OФ_0} 100 = \frac{497}{4050 + 32701} 100 = 1,35\%$$

Таблиця 2 – Показників виробничо-господарської і фінансової діяльності ПП «ВО «Елна-Сервіс» у 2020-2022 роках, тис. грн.

Показники	2020	2021	2022
Загальний прибуток	497	399	705
Величина основних засобів	4050	4642	4584
Величина оборотних фондів	32701	37467	43671

Ланцюгові підстановки:

$$R_{B03} = \frac{\Pi_0}{OЗ_1 + OФ_0} 100 = \frac{497}{4642 + 32701} 100 = 1,33\%;$$

$$R_{B0Ф} = \frac{\Pi_0}{OЗ_1 + OФ_1} 100 = \frac{497}{4642 + 37467} 100 = 1,18\%;$$

$$R_{BП} = \frac{\Pi_1}{OЗ_1 + OФ_1} 100 = \frac{399}{4642 + 37467} 100 = 0,95\%;$$

Загальна зміна рентабельності виробництва у звітному періоді (2021 рік) порівняно з попереднім періодом (2020 рік) становить:

$$\Delta R_B = R_{B1} - R_{B0} = 0,95 - 1,35 = -0,4\%,$$

в тому числі під впливом змін:

- середньої величини основних засобів

$$\Delta R_{B03} = R_{B03} - R_{B0} = 1,33 - 1,35 = -0,02\%;$$

- середньої величини оборотних фондів

$$\Delta R_{B0Ф} = R_{B0Ф} - R_{B03} = 1,18 - 1,33 = -0,15\%;$$

- загального прибутку

$$\Delta R_{BП} = R_{BП} - R_{B0Ф} = 0,95 - 1,18 = -0,23\%.$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R_B = \Delta R_{B03} + \Delta R_{B0Ф} + \Delta R_{BП} = -0,02 - 0,15 - 0,23 = -0,4\%.$$

За результатами проведеного аналізу видно, що зростання вартості основних засобів (14,6%) та оборотних фондів (14,6%), а також зменшення загального прибутку (19,6%) негативно вплинуло на зміну рентабельності виробництва – призвело до її зменшення на 0,4%.

Для створення другою базисної моделі застосовуємо показники 2021 року.

Рентабельність виробництва у попередньому періоді (2021 рік) становить:

$$R_{B0} = \frac{\Pi}{OЗ_0 + OФ_0} 100 = \frac{399}{4642 + 37467} 100 = 0,95\%.$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{B03} = \frac{\Pi_0}{OЗ_1 + OФ_0} 100 = \frac{399}{4584 + 37467} 100 = 0,95\%;$$

$$R_{B0Ф} = \frac{\Pi_0}{OЗ_1 + OФ_1} 100 = \frac{399}{4584 + 43671} 100 = 0,82\%;$$

$$R_{BП} = \frac{\Pi_1}{OЗ_1 + OФ_1} 100 = \frac{705}{4584 + 43671} 100 = 1,46\%;$$

Загальна зміна рентабельності виробництва у звітному періоді (2022 рік) порівняно з попереднім періодом (2021 рік) становить:

$$\Delta R_B = R_{B1} - R_{B0} = 1,46 - 0,95 = +0,51\%,$$

в тому числі під впливом змін:

- середньої величини основних засобів

$$\Delta R_{B03} = R_{B03} - R_{B0} = 0,95 - 0,95 = 0\%;$$

- середньої величини оборотних фондів

$$\Delta R_{B0Ф} = R_{B0Ф} - R_{B03} = 0,82 - 0,95 = -0,13\%;$$

- загального прибутку

$$\Delta R_{BП} = R_{BП} - R_{B0Ф} = 1,46 - 0,82 = +0,64\%.$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R_B = \Delta R_{B03} + \Delta R_{B0Ф} + \Delta R_{BП} = 0 - 0,13 + 0,64 = 0,51\%.$$

За результатами проведеного аналізу видно, що відбулося зростання вартості оборотних фондів

(16,6%), яке негативно вплинуло на зміну рентабельності виробництва – призвело до її зменшення на 0,13%. Незначне меншення вартості основних засобів (1,2%) не вплинуло на рентабельність виробництва. Загалом же зростання рентабельності виробництва на 0,51% було досягнуто за рахунок збільшення загального прибутку на 76,7%.

Орієнтація всієї діяльності підприємства не тільки на виробництво, але й на продаж продукції, робіт і послуг зумовлює потребу в розвитку ще одного напрямку аналітичних досліджень – маркетингового аналізу, метою якого є вивчення ринків збуту, попиту на продукцію підприємства, її конкурентоспроможності, комерційного ризику, формування цінової політики підприємства. Наявність результатів такого аналізу підвищує зацікавленість потенційних інвесторів, лояльність із боку кредитних установ і сприяє, за потреби, залученню позикових і додаткових коштів. Результати аналізу дозволяють здійснити достовірне планування обсягів виробництва та реалізації продукції, розрахувати ціну та поріг рентабельності, величину очікуваного прибутку та інші показники. Такі розрахунки дозволяють комплексно поєднати економічний аналіз із функцією планування.

Висновки. На фінансову стійкість підприємств впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники: обсяги виробництва та реалізації продукції, її якість, цінова політика, попит на неї на ринку, взаємовідносини з її постачальниками та споживачами, стан основних виробничих і не виробничих фондів ті інші.

Здійснено аналіз фінансової стійкості підприємства. Для стабільної роботи підприємства потрібно збільшувати їхню капітальну віддачу, в основному за рахунок зростання обсягу випуску конкурентоспроможної продукції в натуральному вираженні, що призведе до збільшення прибутку на гривню реалізованої продукції. Це дозволить збільшити власний оборотний капітал і використовувати його для створення мобільних запасів і витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шестерняк М. М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 20, частина 3. С. 158-162.
2. Шестерняк М. М. Економічний аналіз: перспективи розвитку. *Економічний і соціальний розвиток України у XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації: збірник тез доповідей XV Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (м. Тернопіль, ТНЕУ, 29–30 березня 2018 р.)*. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2018. С. 233–235.
3. Малуґа Л. М. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Вісник Донецького національного університету*. 2015. Випуск 1. С. 233-236.
4. Сметанюк О. А., Кругляк С. О. Фінансова стійкість в системі фінансової безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2014. № 85. С. 187-196.
5. Економіка підприємства: навч. посібник; ред.: Є. В. Мішенін, Є. О. Балацький. Х.: Диска Плюс, 2016. 160 с.
6. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017. № 10 (50). С. 914-917.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 11.05.2000 № 1707-III, від 08.06.2000 № 1807-III, від 22.06.2000 № 1829-III). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg>.

Кобиланський Олексій Олександрович – студент групи ЕК-206, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: akobylynsky@gmail.com.

Науковий керівник: Леонід Миколайович Несен – канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nesen@vntu.edu.ua.

Oleksiy O. Kobylansky – student of the EC-20b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: akobylynsky@gmail.com.

Academic supervisor: Leonid M. Nesen - Candidate Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nesen@vntu.edu.ua.